
У РАДІ БОТАНІЧНИХ САДІВ ТА ДЕНДРОПАРКІВ УКРАЇНИ

У різноманітних напрямках досліджень академіка А.М. Гродзінського в 70-х роках минулого століття чільне місце посідали проблеми перспективного розвитку мережі ботанічних садів в Україні. Саме ним була започаткована ця робота, яку продовжила низка науковців у різних містах країни. Під керівництвом Андрія Михайловича був розроблений перспективний план створення мережі ботанічних садів і парків, еколого-ландшафтні принципи їхнього влаштування.

Через 30 років по тому, підбиваючи підсумки реалізації концепції розбудови ботанічних садів та дендропарків в Україні, Рада ботанічних садів та дендропарків України 23—26 травня 2006 р. в м. Сімферополі на базі новоствореного Ботанічного саду Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського провела конференцію (в рамках сесії Ради) на тему: "Будівництво та реконструкція ботанічних садів і дендропарків в Україні". Матеріали конференції опубліковані в збірнику під такою самою назвою (Сімферополь: Ди Ай Пи, 2006. — 210 с.).

У сесії взяли участь представники 15 ботанічних садів та дендропарків України, а також 7 інших біолого-природничих установ, адміністрації Таврійського університету.

Відкрила роботу конференції голова Ради ботанічних садів та дендропарків член-кореспондент НАН України Т.М. Черевченко. З привітальним словом виступив ректор Таврійського національного університету ім.

В.І. Вернадського член-кореспондент НАН України М.В. Багров.

На пленарному засіданні учасники заслухали 7 доповідей. Т.М. Черевченко у своїй доповіді зазначила, що до складу Ради входять 29 ботанічних садів та 17 дендропарків. Деякі з ботанічних садів створені впродовж останніх кількох років, у тому числі і ботанічний сад, у якому відбувалася сесія. Було наголошено на важливості ролі, яку відіграють ботсади та дендропарки України в сьогоденні.

**Доповідь голови Ради
ботанічних садів
та дендропарків України
Т.М. ЧЕРЕВЧЕНКО**

Сучасний стан та деякі перспективи розвитку ботанічних садів та дендропарків в Україні

Ботанічні сади і дендропарки України пройшли довгий та складний шлях розвитку, нині вони продовжують розвиватися, створюються нові ботсади. Прототипами останніх у XVIII ст. на території України були, як відомо, аптекарські городи в м. Києві та Лубнах. На початку XIX ст. створено перший ботанічний сад при Харківському університеті, трохи згодом — у Кременці. Поступово ботсади з'являються майже в усіх великих містах України.

Хочу нагадати, що нині в Україні 29 ботанічних садів: у Києві — 3, у Львові — 3 і по одному в Харкові, Донецьку, Кривому Розі, Ялті, Дніпропетровську, Одесі, Ужгороді, Івано-Франківську, Житомирі, Вінниці, Полтаві, Ніжині, Херсоні, Сумах, Луганську, Кременці, Кам'янці-Подільську, Запоріжжі,

Хмельницькому, Луцьку, Сімферополі, Чернівцях. У Хмельницькому ботанічний сад закладено в 2003 р. Останнім часом почали відновлювати ботсади в Черкасах і Сімферополі. У ботсаду Таврійського університету ми проводимо нашу сесію. Це знаменна подія в діяльності Ради ботанічних садів та дендропарків.

Слід зазначити, що ботанічні сади в Україні мають різне підпорядкування. Переважно це академічні (Національної та Аграрної академії наук) установи, установи при вищих навчальних закладах (державні та національні, аграрні, лісотехнічні, педагогічні університети), а також міські (Запорізький міський дитячий ботсад) та Міністерства охорони навколишнього природного середовища (Кременецький ботсад). 17 з них — це ботанічні сади загальнодержавного значення. Дендропарків мережі Ради в Україні — 17, з них 3 — НАН України, а інші — різного підпорядкування.

В умовах сучасної науково-технічної революції перед ботанічними садами та дендропарками постала низка нових проблем. Це, зокрема, необхідність збереження генофонду культурних і диких рослин, біорізноманіття рослин, активізація інтродукційної роботи з метою впровадження у виробництво стійких, декоративних або цінних за іншими ознаками рослин.

Саме ботанічні сади і дендропарки — одні з найважливіших установ для здійснення мети і програми Конвенції про збереження біологічної різноманітності рослин, значення якої розуміють в світі дедалі більше, навіть державні чиновники в Україні почали приділяти увагу цій проблемі, хоча конкретних дій у цьому плані ми ще, на жаль, не побачили.

Ботанічні сади та дендропарки світу в цілому і України зокрема за особливостями досліджень, структурою та принципами організації роботи, що історично склалися, посідають унікальне місце в системі суб'єктів збереження біорізноманіття.

Розпочинаючи з 80-х років ХХ ст., ботанічні сади і дендропарки стають потужною

міжнародною силою у вирішенні питань охорони видів рослин, їх генетичного різноманіття у планетарному масштабі, запобіганні деградації природних екосистем, впровадженні в культуру в різних куточках Землі видів світової флори. Координується ця робота Міжнародною радою ботанічних садів з питань збереження рослин та Міжнародною асоціацією ботанічних садів.

Міжнародною радою ботанічних садів визначено глобальність місії ботанічних садів світу. Перед кожним садом та дендропарком стоїть завдання — докласти максимум зусиль для збереження рослинних компонентів місцевості, регіону чи країни, де він розміщений. Багато залежить від нас самих, ми маємо підсилити роль ботанічних садів того чи іншого регіону, показати державним діячам чого вартий рослинний світ, постійно нагадувати, що він є основою життя на Землі.

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України (НБС) — керівна установа Ради ботанічних садів України є членом Міжнародної ради ботанічних садів з питань збереження рослин. Певна річ, що спільна робота усіх ботанічних садів та дендропарків України дасть змогу уникнути дублювання або надмірної концентрації робіт в одному регіоні і використати фінансування раціональніше. Візитна картка кожного ботанічного саду чи дендропарку — це його колекції, особливо якщо це не безсистемне їх зібрання, а підпорядковане певним науковим, просвітницьким чи практичним цілям.

У періоди створення і розвитку ботанічних садів та дендропарків наукові ідеї окремих учених знаходили своє втілення. Так, ідеї В.І. Липського, М.М. Гришка, А.М. Гродзінського щодо структурного розвитку ботанічних садів в Україні відіграли значну роль у науково-організаційній діяльності цих установ та їхньому подальшому розвитку.

Щодо конкретних проблем перспективного розвитку системи ботанічних садів в

Україні, то вони беруть свій початок із середини 70-х років ХХ ст. Саме в цей період були розроблені: перспективний план створення мережі нових ботанічних садів та парків в Україні, еколого-ландшафтні принципи влаштування ботанічних садів та дендропарків у зв'язку з озелененням міст України, проекти створення нових садів і реконструкції існуючих.

Концепція розбудови ботанічних садів і парків в Україні полягала в тому, що потрібно було розробити перспективну, розраховану на декілька десятиліть програму з тим, щоб охопити їхньою мережею більшість адміністративних і промислових центрів, завчасно узгодити спеціалізацію та координацію праці, зарезервувати місце для садів та парків, навіть у тому випадку, якщо будівництво розпочнеться тільки з часом. На жаль, у зв'язку із змінами, які відбулися в країні, багато чого з цієї програми не втілено в життя.

Наприкінці минулого століття було розроблено проекти створення ботанічних садів тільки у містах Рівне, Тернопіль, Лубни (науково-дослідна станція лікарських рослин), Фастів, Дніпродзержинськ. Відновлено один з найстаріших в Україні ботанічних садів у Кременці, розроблено проекти його розвитку, підготовлено проект реконструкції ботанічного саду сільгоспінституту в м. Житомир (нині Державний агроекологічний університет).

Починаючи з другої половини ХХ ст., ботанічні сади і дендропарки стали широко використовуватись населенням міст з рекреаційною метою, і тому постало питання їхнього еколого-ландшафтного влаштування, в зв'язку з чим було розроблено положення про сад (дендропарк), в якому зазначено, що місце саду у системі міських насаджень мають визначити архітектурно-планувальні фактори. Оптимальним варіантом є розташування його на околиці міста за наявності транспортного зв'язку з центром. Тематична структура експозицій визначає їхні провідні теми, акценти, послідовність

показу. Якщо йдеться про нові ботсади та парки, то кожен з них має складатися з таких зон: експозиційна, наукова (з розсадниками і теплицями), рекреаційна, адміністративно-господарська.

Однією з найважливіших функцій ботанічних установ є експозиційна. Цим вони дещо нагадують музей, а тому слід чітко роз'яснити чиновникам, що ботанічні сади і дендропарки — це музеї живих рослин і ставлення до них має бути таким, як і до експозицій у музеях. Хоча нині чиновники розглядають ботсади, а тим більше дендропарки, як місця, придатні для створення дитячих майданчиків, закладів громадського харчування тощо.

Питаннями проектування нових садів, на нашу думку, мають займатися переважно спеціалісти існуючих ботанічних садів, але обов'язково разом з архітекторами, бажано, ландшафтними.

Не менш гостро стоїть питання і щодо ландшафтно-реконструкції існуючих ботанічних садів і дендропарків. Настав час не тільки поповнювати і підтримувати колекції, а й естетично їх поліпшувати. Концепція ландшафтно-реконструкції повинна реалізовуватися на двох рівнях. Перший з них передбачає поліпшення таксономічного складу насаджень з одночасним ландшафтним моніторингом, а другий, окрім розвитку інтродукційної роботи, — естетичне формування експозицій природної та культурної флори і створення нових типів експозицій. На нашу думку, основний шлях розвитку ботанічних садів і дендропарків має відбуватися в таких напрямках:

- поглиблена спеціалізація як власне садів, так і колекцій;
- природоохоронна робота;
- науково-просвітня.

Нині вже існує спеціалізація колекційних фондів ботсадів. Так, у Ботсаду ім. акад. О.В. Фоміна — це колекції сукулентних рослин, рододендронів, магнолій, у НБС — колекції бузку, магнолій, орхідних, ароїдних, азалиї індійської та камелії, в Донець-

кому ботсаду — колекції фікусів, ковили, в Нікитському ботсаду — колекції сукулентів, особливо видів, які добре адаптувалися у відкритому ґрунті цього регіону, родові комплекси шпилькових, у Ботанічному саду Львівського університету — колекція рододендронів, у Національному дендропарку "Софіївка" НАН України — колекції ліщини, буків, троянд. Пробачте, якщо я не згадала про низку спеціалізованих колекцій в інших установах Ради.

Крім того, важливе значення має також вивчення досвіду формування старовинних парків України як національної спадщини. В цьому напрямку багато зроблено дендропарками "Софіївка" та "Олександрія". В Україні свого часу існувало багато цікавих палацово-паркових ансамблів, я нарахувала таких близько сотні, які нині, на жаль, зруйновані. Проте деякі з них можна відновити, і в цьому плані ми чекаємо на ваші пропозиції. На мою думку, потрібно створити групу паркознавців з регіонів, де було найбільше цих об'єктів, — Волині, Чернігівщини, Полтавщини, Вінниччини, Черкащини. Особливу увагу слід приділити таким паркам, з якими пов'язані імена відомих поетів, письменників, інтродукторів. До цього питання можна підключити школи, талановиту молодь з Екологічного центру України.

Ще недостатньо приділяється уваги пропагуванню ботанічних знань, поточній роботі з реконструкції ботанічних садів. Особливої актуальності набувають ці питання у зв'язку з процесом приватизації землі, підприємств, необхідністю охорони рослин і розвитку за нових умов господарювання. Хочу відзначити в цьому плані плідну роботу дендропарку "Софіївка", який не тільки зберіг свою площу, а й розширив територію на десятки гектарів, дендропарку "Олександрія", Березнівського дендропарку, площа якого збільшена з 29 до 50 га. Впевнена, що назвала не всіх відважних уболівальників за майбутнє природи України.

Щодо еколого-ландшафтної розбудови ботанічних садів, то чільне місце мають по-

сідати родові, флористичні та інші комплекси. Серед родових комплексів деревних рослин найбільшу увагу привертають нині магнолії, дуби, клени, липи, берези, верби, тополі тощо.

Особливе значення в декоративному садівництві мають кущі. Яскравими прикладами використання їхніх родових комплексів є моносади з кущів різних видів, форм чи сортів одного і того самого роду — сади бузку, троянд, жасминів, кизильників, форзицій, рододендронів, дейцій, таволг, вейгел, екзохорд тощо. Підібравши види за строками цвітіння можна створювати групи постійно чи одночасно цвітучих рослин (рано та пізно навесні, влітку, восени).

На нашу думку, одним з найскладніших і водночас найцікавіших моментів створення об'єктів садово-паркового будівництва є формування аналогів екологічних, флористичних та інших комплексів. Йдеться про так звані ділянки природної флори, які вже давно створюють у ботанічних садах і які заслуговують на те, щоб їх створювали і в дендропарках.

Основне практичне завдання при розробці ландшафтного сценарію експозицій природної флори — розбудова архітектурного простору на екологічній основі.

Особливу увагу слід приділити малим архітектурним формам, щоб допомогти виявити характер, специфіку рослин, створити для них оптимальні мікрокліматичні умови. Вдалим прикладом щодо цього є розарій ботанічного саду, в якому ми нині перебуваємо.

Об'єкти малої архітектури (басейни, фонтани, вази, лави, вказівники, огорожі тощо) мають бути зручними в експлуатації, економічними та органічно вписуватися в навколишній ландшафт. Адже в старовинних парках це був невід'ємний архітектурний елемент, про що ми сьогодні забуваємо.

Для ботанічних садів та дендропарків дуже важливим є питання квітниково-декоративного оформлення, оскільки квітники мають велику силу емоційного впливу на

відвідувачів. Останнім часом це питання вирішується, на мій погляд, дедалі професійніше в багатьох установах-членах нашої Ради.

Підсумовуючи зазначене вище, слід наголосити, що одним з принципів садово-паркового будівництва мають бути глибокі знання біоекологічних особливостей вихідного матеріалу.

А тепер щодо першочергових завдань, які стоять перед нами. Слід наголосити на важливих питаннях для ботанічних садів та дендропарків, які вже давно вирішуються в усьому світі, але, на жаль, не в Україні.

Нагальною проблемою є створення єдиної електронної інформаційної бази щодо колекційних фондів рослин нашої країни і, зокрема, формування єдиної бази даних щодо рідкісних та зникаючих рослин, які зберігаються в ботанічних садах та дендропарках. Сьогодні ця проблема має світове значення. На міжнародному рівні гостро стоїть питання концентрації і систематизації даних щодо існуючих фондів і приведення їх до загальнодоступних форматів. Велика увага приділяється питанню уніфікації систем документування рослин і створенню міжнародної інформаційної бази про колекційні фонди ботанічних садів та дендропарків світу. Хочу нагадати в зв'язку з цим, що в декоративному садівництві провідних країн світу налічується понад 60 тисяч видів, а щодо гібридів — то їх сотні і тисячі.

В Європі сьогодні створюється Єдиний Європейський електронний каталог з генетичних рослинних ресурсів під егідою Міжнародного інституту генетичних ресурсів рослин, який розташований в Римі (Італія). Україну запрошено до участі в цій роботі. Представникові Національного центру генетичних ресурсів (Харків) надано всі необхідні матеріали щодо методології створення та структури електронної бази даних про рослинні генетичні ресурси України.

Нам потрібно вже переходити від розмов (адже це питання неодноразово обговорювалося на сесіях) до справи. Створювати

єдину інформаційну базу колекційних фондів ботсадів і дендропарків України має ініціативна група науковців низки установ. Сьогодні на цій сесії ми маємо визначити склад групи, яка вирішуватиме цю проблему. Із згоди завідувача відділу природної флори НБС професора В.І. Мельника, центром, який очолюватиме, збиратиме матеріали, може бути група науковців гербарію Саду, якщо не буде заперечень або інших бажаних взяти цю роботу на себе. Установи, що входять до Ради ботанічних садів та дендропарків України, мають визначитися, хто з їхніх співробітників надаватиме інформацію для включення до єдиної бази.

Підкреслюю, що створена електронна база даних щодо рослин колекційних фондів України має бути доступною для всіх ботанічних садів і дендропарків у потрібний для них час.

Ще одним важливим завданням ботанічних садів та дендропарків України є формалізація прав України на використання зразків інтродукованих рослин іноземного походження, які ми отримали до 14 травня 1999 р., коли Україна приєдналася до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES). У Росії така формалізація прав на колекційні фонди садів уже проведена, адже вони вступили до цієї організації, здається, в 1994 р. До CITES занесено понад 14 000 видів. Конвенція передбачає заборону або строгий контроль за міжнародною торгівлею та іншими переміщеннями через митні кордони країн рослин, які включені до додатків 1—3. Торгівля чи переміщення цих рослин дозволяється лише за наявності дозволу спеціально визначеного адміністрацією органу. Рішенням Кабміну України ці функції у нас покладено на Міністерство охорони природного навколишнього середовища, воно і є адміністративним органом CITES в Україні, а безпосередньо цими питаннями займається *відділ рослинного світу (завідувач В.О. Яковлев, телефони: 206-31-34, 206-31-26)*.

Науковим органом CITES в Україні, згідно з положенням комітету, є Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного. Хочу зазначити, що це не формальне, а надзвичайно серйозне питання для науковців. Я особисто зі своїми колегами вже відчула, як важливо дотримуватися міжнародних правил щодо використання інтродукованих рослин. Наші друковані праці, я маю на увазі журнали тощо, піддають детальній ревізії за кордоном і там цікавляться, звідки і як рослини потрапили в той чи інший сад. Коли колекції зареєстровані, за них відповідає адміністративний орган CITES в Україні, тоді можна сміливо друкувати інформацію про них, отримувати дозвіл на ввезення або вивезення цих рослин. Наша колекція тропічних та субтропічних орхідей вже зареєстрована в цьому адміністративному органі.

З кінця 80-х років минулого століття разом з активізацією природоохоронної діяльності ботанічних садів і об'єднанням їхніх зусиль у глобальному масштабі для вирішення різних проблем збереження рослинного світу, постало питання про уточнення поняття "ботанічний сад". Необхідно встановити точні критерії, які б розмежували поняття "ботанічний сад як наукова чи науково-допоміжна установа" та "звичайний парк культури та відпочинку".

У прийнятій у 1987 р. стратегії ботанічних садів зі збереження рослин наведено таке визначення:

- адекватне етикетування рослин;
- наукова основа для ботанічних колекцій;
- обмін інформацією з іншими ботсадами;
- обмін насінням та іншим рослинним матеріалом;
- відповідальність за підтримання ботанічних колекцій;
- підтримання наукових програм з ботаніки;
- збереження рослин через ботанічну освіту;
- документація колекцій.

Міжнародною радою ботанічних садів дано коротше і чіткіше визначення, яке нам

потрібно знати і оперувати ним перед чиновниками, які здебільшого не розуміють різниці між ботанічним садом і звичайним парком відпочинку:

"Ботанічні сади — це інституції, які підтримують задокументовані колекції живих рослин з метою їх наукового дослідження, збереження, поширення та використання для освіти."

Ось такі основні завдання, які ми маємо з вами вирішувати. Необхідно і надалі проводити сесії Ради ботанічних садів та дендропарків України в різних регіонах, оскільки це дає можливість налагодити контакти між спеціалістами споріднених напрямків в інтродукції, обговорити назрілі проблеми. Учасники сесій завжди можуть ознайомитись з колекціями саду чи дендропарку, поповнити свої колекції через обмін рослинами тощо.

Хочу звернутися до молоді, яка тут присутня, — підтримуйте традиції ботанічних садів, дендропарків, які склалися впродовж тривалого часу, зміцнюйте наукову дружбу незалежно від кордонів, обмінюйтеся досвідом, допомагайте один одному. Між співробітниками ботсадів та дендропарків в Україні і в інших країнах колишнього Радянського Союзу склалися настільки тісні зв'язки, що коли приїздиш у місто, де є ботсад, то знаєш, що не залишишся без даху над головою, не будеш голодним і матимеш рослини, які тебе цікавлять. Ще раз нагадую — підтримуйте ці міцні та теплі, дружні зв'язки незалежно від кордонів — для ботаніків їх не існує!

Дякую за увагу.

У контексті доповіді голови Ради було розглянуто низку організаційних питань.

У результаті роботи Сесія ухвалила таке:

1. У доповідях висвітлено основні теоретичні та практичні аспекти будівництва і реконструкції ботанічних садів та дендропарків в Україні, ландшафтне використання нових перспективних інтродуцентів при цьому.

2. Докласти максимум зусиль для збереження ботсадів та дендропарків, а також приділяти увагу створенню нових ботсадів і реконструкції існуючих.

3. Звернутись з проханням до Міністерства охорони навколишнього природного середовища з пропозицією надати Раді ботанічних садів та дендропарків України рекомендації щодо змісту, порядку розроблення, погодження та затвердження проектів організації територій ботанічних садів, дендропарків, проектів утримання, реконструкції парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.

4. Схвалити організаційно-практичну, наукову та ландшафтну роботу Ботанічного саду Таврійського університету ім. В.І. Вернадського та рекомендувати всім установам Ради надавати цьому Саду (а також іншим, які починають розвиватися) практичну (рослинами) і теоретичну (наукові консультації) допомогу. Відзначити плідотворну роботу господарів щодо підготовки і проведення цієї сесії (конференції).

Розглянувши організаційні питання, Сесія ухвалила:

1. Запропонований проект Положення про Раду ботанічних садів та дендропарків України прийняти за основу та затвердити його (із запропонованими поправками). Нижче наводиться це Положення.

2. Обговоривши питання щодо запропонованих секцій в Раді та врахувавши всі пропозиції, затвердити такі *секції (комісії)*:

- інтродукції та акліматизації декоративних рослин — голова д-р біол. наук Сергій Іванович Кузнецов ;
- інтродукції та акліматизації культурних рослин (плодових, кормових, прямих, лікарських тощо) — голова д-р с.-г. наук Джамал Бахлулович Рахметов;
- рідкісних та зникаючих видів — голова канд. біол. наук Микола Борисович Гапоненко;
- тропічних та субтропічних культур — голова канд. біол. наук Людмила Іванівна Буюн;

- захисту рослин — голова канд. біол. наук Олександр Віталійович Чернишов;
- промислової ботаніки — голова д-р біол. наук Олександр Захарович Глухов.

Усім секціям (комісіям) слід, окрім основного напрямку, приділяти велику увагу екологічному вихованню (просвітницькій роботі).

Внести ці комісії (секції) до нового Положення.

3. Створити комісію зі створення єдиної бази даних колекцій установ Ради на чолі з д-ром біол. наук В.І. Мельником та канд. біол. наук С.П. Машковською. Центр її організувати на базі гербарію відділу природної флори НБС. Кожній установі Ради призначити відповідальних за цю справу.

4. Продовжити роботу з підготовки довідника "Ботанічні сади та дендропарки Ради ботсадів та дендропарків України". Всім установам, які ще не надіслали матеріали за формою, наданою Радою раніше, подати їх до Ради до 15 вересня 2006 р. Це *ботанічні сади*: Кременецький, Нікітський і Донецький, Херсонського, Одеського, Сумського, Харківського, Черкаського, Хмельницького, Вінницького, Житомирського, Прикарпатського, Київського, Луганського, Волинського, Ніжинського, Львівського університетів, Національного аграрного університету, кафедри фармакогнозії і ботаніки Львівського медуніверситету; *дендропарки*: "Веселі Бокореньки", Сирецький, Прикарпатського національного університету та дендрологічні насадження Українського степового заповідника НАН України.

5. Прийняти до відома інформацію ученого секретаря Ради Н.М. Трофименко про друковану продукцію Ради: довідникове видання "Ботанічні сади та дендропарки України", 2006 р.; матеріали в "Екологічній енциклопедії", 2006 р.; журнал "Інтродукція рослин", 2005—2006 рр.

6. Прийняти до відома інформацію голови Ради Т.М. Черевченко про реєстрацію видів та сортів, які завозяться в Україну. Реєстрація здійснюється адміністративним органом

CITES в Україні — відділом рослинного світу Міністерства охорони природного навколишнього середовища.

7. Претендентам на Премію імені академіка М.М. Гришка подати до Бюро Ради документи згідно з Положенням про цю премію (воно залишається без змін) до 5 вересня 2006 р.

8. Затвердити розроблену та запропоновану Бюро Ради емблему та бланки Ради ботсадів та дендропарків України.

9. Чергову сесію провести 25—28 вересня 2006 р. у Національному дендропарку "Софіївка" з нагоди його 210-річчя. В її рамках провести конференцію.

10. У 2007 р. сесія відбудеться на базі Кременецького ботанічного саду з нагоди його 200-річчя. Інформацію про час проведення та назву конференції буде надано пізніше.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО РАДУ БОТАНІЧНИХ САДІВ ТА ДЕНДРОПАРКІВ УКРАЇНИ

I. Мета і завдання Ради

1. Рада ботанічних садів та дендропарків України (РБСДУ) при Відділенні загальної біології Національної академії наук України створюється для висвітлення основних напрямків науково-дослідної роботи ботанічних садів та дендропарків на території України в галузях: інтродукції та акліматизації рослин, збагачення рослинних ресурсів, охорони рослинного світу, екології, проведення просвітницької роботи серед населення і залучення громадськості до природоохоронної діяльності, промислової ботаніки, фітодизайну, будівництва, реконструкції ботанічних садів та парків. РБСДУ також надає методичну допомогу ботанічним садам та дендропаркам. Одночасно вона є науковою радою з проблеми "Інтродукція та акліматизація рослин" Національної академії наук України.

2. Рада ботанічних садів та дендропарків України:

2.1. Організовує сесії Ради, на яких аналізує результати наукових досліджень ботанічних садів та дендропарків, а також узагальнює найважливіші їхні досягнення.

2.2. Розробляє структуру мережі ботанічних садів і дендропарків в Україні. Подає пропозиції до владних структур про створення та відкриття ботанічних садів та дендропарків, обговорює це на сесіях.

2.3. Створює комісії для обговорення основних наукових напрямків діяльності ботанічних садів та дендропарків, впровадження в практику найважливіших вітчизняних та світових наукових досягнень.

2.4. Виступає організатором спільних ботанічних експедицій та екскурсій з метою дослідження світової флори і планового залучення цінних рослин для інтродукції.

2.5. Виступає із законодавчими ініціативами і пропозиціями до різних гілок влади щодо охорони і збереження ботсадів та дендропарків, вирішення їхніх наукових, господарських, фінансових проблем тощо. Інформує членів Ради про нові вітчизняні законодавчі акти, урядові постанови, нормативи, рішення та рекомендації міжнародних природоохоронних організацій тощо. Налагоджує співпрацю з природоохоронними організаціями в країні і світі.

2.6. Організовує роботу зі створення єдиної бази даних колекційних фондів цих установ, а також заходи для охорони рідкісних, зникаючих та ендемічних видів, інших груп рослин.

2.7. Організовує довідково-інформаційну службу в системі ботанічних садів, у зв'язку з чим:

- складає бібліографії наукових праць співробітників ботанічних садів та дендропарків України;
- вирішує питання щодо обміну науковими виданнями між ботанічними садами і дендропарками України та інших країн;
- проводить наукові конференції, школи-семінари, виставки, конкурси тощо з найактуальніших теоретичних та прикладних питань, сприяє публікації матеріалів цих конференцій;

- узагальнює та публікує в наукових журналах і науково-інформаційних виданнях найважливіші підсумки наукових досліджень у садах та дендропарках;
- пропагує і висвітлює результати з усіх напрямків діяльності ботанічних садів і дендропарків у пресі, на телебаченні, радіо, а також в інших засобах масової інформації;
- організовує підготовку видань зведених довідників про ботанічні сади і дендропарки.

2.8. Висуває кандидатів у дійсні члени та члени-кореспонденти Національної академії наук України із спеціальностей "ботаніка", "екологія", "фізіологія рослин".

II. Структура Ради ботанічних садів та дендропарків

1. До складу Ради на добровільній основі входять представники ботанічних садів та дендропарків, розташованих на території України, незалежно від їх відомчої підпорядкованості, а також інших ботанічних установ. Питання щодо прийняття установ до складу Ради спочатку розглядається на Бюро, а потім виноситься для вирішення на чергову сесію Ради.

2. Персональний та чисельний склад Ради визначається та обирається конференцією представників ботанічних садів терміном на 5 років. У період між сесіями РБСДУ її діяльністю керує Бюро, обране на звітно-виборній сесії, до складу якого входять представники ботанічних садів та дендропарків. Голова Ради ботанічних садів та дендропарків, його заступники та вчений секретар обираються членами Ради також на сесіях.

3. У структуру Ради входять постійні комісії з основних напрямків науково-організаційної діяльності ботанічних садів та дендропарків:

- інтродукції та акліматизації декоративних рослин;

- інтродукції та акліматизації культурних рослин (плодових, кормових, прямих, лікарських тощо);
- рідкісних та зникаючих видів;
- тропічних та субтропічних культур;
- захисту рослин;
- промислової ботаніки.

Усім секціям (комісіям), крім основного напрямку, слід приділяти велику увагу екологічному вихованню (просвітницькій роботі).

4. РБСДУ проводить щорічні сесії для обговорення та вирішення актуальних наукових та організаційних питань щодо роботи установ Ради.

5. Рада ботанічних садів та дендропарків працює за планом, затвердженим на щорічній сесії. Рада щорічно інформує Відділення загальної біології НАН України про свою діяльність.

6. Друкованим органом Ради є журнал "Інтродукція рослин", де публікуються наукові праці співробітників установ мережі Ради та інформація про організаційну роботу Ради, рішення сесій тощо.

7. Рада ботанічних садів та дендропарків України налагоджує і підтримує контакти із зарубіжними ботанічними садами з метою опрацювання спільних програм і організації робіт у згаданих раніше напрямках.

8. Бюро Ради ботанічних садів та дендропарків України функціонує у Києві при Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України, який фінансує його організаційно-технічну діяльність і надає необхідне службове приміщення.

Т.М. ЧЕРЕВЧЕНКО,
голова Ради ботанічних садів
та дендропарків України
Н.М. ТРОФИМЕНКО,
вчений секретар Ради ботанічних
садів та дендропарків України